

SEURAN KESÄRETKET VUONNA 2000

Tero Piirainen

Vuonna 2000 seuramme kaksi kesäretkeä tehtiin yhteistyössä Turun Kasvi- ja Eläintieteellisen Seuran hyönteiskerhon kanssa. Ensimmäinen iltapäiväretkeily järjestettiin toukokuussa seurojen yhteiskokouksen yhteydessä Valkeakosken Rapolanharjun maiseissa. Toinen kesäretki oli viikonlopun mittainen ja suuntautui Someron Häntälään.

Valkeakoski, Rapola, 20.5.2000

Ihanteellinen kevätää tervehti heti aamulla Voipaalan taidekeskuksen pihamaalle saapuneita tamperelaisia ja turkulaisia hyönteisharrastajia. Kuvataiteista ei tällä kertaa ollut kuitenkaan kyse. Valkeakosken Rapolanharjun kupeella sijaitseva taidekeskus oli valittu Turun ja Tampereen hyönteisseurojen yhteiskokouksen paikaksi lähinnä kävelymatkan sisällä olevien luontokohteiden vuoksi.

Aurinkoinen sää oli houkuttellut paikalle reilusti seurojen jäseniä, joten parillekymmenelle hengelle varattu kokoustila jäi jopa hieman ahtaaksi. Olosuhteista johtuen kokouksen sisätiloissa pidettävä osuus päätettiin pitää sen enempiä viivyttämättä. Alkuun Juha Salokannel esitelmöi yleisesti luontokohteiden hyönteisinventoinneista. Antti Haarto sivusi samaa aihetta kertoen Rekijokilaakson hyönteistutkimussuunnitelmista. Ennen maastoon lähtemistä Kari Järventausta vielä esitteli Rapolanharjun ympäristöä, jotta kaikki osaisivat suunnistaa mielenkiintoisimmille paikoille.

Maastoretken aluksi koko seurue suuntasi harjun etelärinteen valoisien polkujen kautta Vanajaveden Saunalahtea kohti. Matkalla ihailimme vanhan kulttuurimaiseman komeita puuyksilöitä ja rehevää lehtomaista aluskasvillisuutta. Voipaalan tuntumasta kerätyistä lajeista löytyi maakunnalle uusi laji, *Anticheta atriseta* -luhtakärpänen (*Sciomyzidae*).

Saunalahden komea tervaleppäkorpi on luonnonsuojelualueeksi rauhoitettu kaistale Vanajaveden rannassa. Koska olimme hankineet tarvittavat tutkimusluvut, pääsimme tutkimaan alueen lajistoa tarkemmin ja ottamaan myös näytteitä.

Lepän lehdet eivät vielä olleet täydessä mittassaan, joten auringon helo valaisi maastoa lehvästön läpi. Tuomet ja rentukat houkuttelivat kukinnoillaan pölyttäjähönteisiä, mm. pistiäisiä ja kärpäsiä. Kevään kukkakärpäslajistosta olivat jo liikkeellä mm. *Eurimyia lineata* ja *Anasimyia transfuga*. Paikan mainittavin kukkakärpäshavainto oli kuitenkin *Sphaerophoria lauræ*, josta tunnettiin aikaisemmin ainoastaan kaksi havaintoa Suomesta. Muista kaksisiipishavainnoista mainittavin oli *Odontomyia argentata* -asekärpänen (*Stratiomyidae*), josta samoin tunnetaan vain kaksi havaintoa. Harvoista liikkeellä olleista perhoslajeista lepikossa lensi melko runsaana palsamikenttämittari *Xanthorhoe biriviata*.

Rannan viileästä pienilmastosta retkeilijät siirtyivät vähitellen Rapolan lämpimälle harjunrinteelle. Kevään lämmin sää oli houkuttellut liikkeelle myös runsaasti hönteisiä. Auro-raperhonen lensi metsän reunoja runsaampana kuin juuri missään muualla. Harjun tunnetuista pikkuperhosharvinaisuuksista tapasimme metsäapilalla elävän *Cydia caecana* -kääriäisen. Muista lajeista mainittavimpia olivat *Cassida panzeri* -kilpikuoriainen, *Lebia cruxminor* -kuoriainen sekä *Brachyopa dorsata* -kukkakärpänen.

Iltapäivän viiletessä suuntasimme takaisin taidekeskuksen huomaan, jossa pääsimme nauttimaan voileipiä ja lämmintä lihakeittoa posliinilautasilta, mikä on maastoretkillä harvinaista herkkua. Lounaan jälkeen retkeläiset suuntasivat omille tahoilleen, osa vielä muille keräilyalueilla, osa jo kotimatalle. Nopeasti viilenneen illan ansiosta kaikki ehtivät kohteihinsa hyvissä ajoin.

Somero, Häntälä, 4.-6.8.2000

Perjantaina alkuillasta, retkeläisten vähitellen saapuessa majapaikkaamme Häntälän koululle, harva sumu peitti maisemat. Koska kosteus esti haavipyynnin maastossa, oli hyvää aikaa viritellä pyydyksiä yötä varten. Vaikka sää ei ollut paras mahdollinen, odotettiin lakanoiden ja rysien silti houkuttelevan yöaktiivisiä. Houkuttelivathan ne. Vaikka valojen syttyä lakanoilla ei käynytäkään kova kuhina

perhosten osalta, kerääntyivät kaikki kynnelle kykenevät hyönteisharrastajat lampujen ympärille. Harrastajaentomologien ilta eteni leppoisasti lakanoille saapuneita ötököitä tiiraillessa. Ihan mukavia perhoslajejakin havaittiin, mm. kahtaisjuuriyökkönen (*Apamea rubirena*) sekä yksi kesän vaeltajista, keltajaloyökkönen (*Pyrrhia umbra*).

Lauantaipäivän sää valkeni lupaavasti ja ilta-päivän ensimmäisiin tunteihin asti aurinko paistoikin puolipilviseltä taivaalta. Päivän ensimmäinen kohde olivat Häntälän kuuluisat notkot, jossa liikuskelimme laitumilla kulkevan luontopolun tuntumassa.

Osana laajempaa tutkimusta, turkulaisilla Antti Haartolla ja Veli-Matti Mukkalalla oli ikkunapyydyksiä laitumien reunoilla. Meillä muilla oli aikaa haavipynttiin ja joillakin myös hieman vähemmän nautinnolliseen ajanvietteeseen, mullikanläjien kääntelyyn lantakuoriaisten toivossa. Uusin keksintö, joka teki kuoriaisten löytämisestä vähän perinteistä "tikkumetodia" vaivattomampaa, oli upottaa lapiollinen lantaa vesisankoon, jolloin uisken-televat kuoriaiset saattoi poimia talteen pienellä siivilillä. Parhaita löytöjä olivat Häntälän tunnetut harvinaisuudet paahdelantiainen (*Aphodius serotinus*) ja isolaakasittiäinen (*Onthophagus gibbulus*). Molemmat on arvioitu uudessa uhanalaisluokituksessa luokkaan CR.

Muita mainittavia havaintoja Häntälän notkoista olivat kukkakärpäset *Paragus finitimus* ja yleensä vain etelärannikolta tavattava *Xanthodrus comtus*.

Iltapäivällä suunnattiin Häntälästä pikaisesti toiseen kohtaan Rekijokilaaksoa. Lehtimäen kohdalla ystie koukkaa syvän notkon pohjalta. Näkymät poikkeavat huomattavasti Häntälän avoimista maisemista. Metsäinen puronotko oli lehtomaisen leppeä ja tunnelma alkoi pilvisessä säässä olla jo hieman hämyinen. Pikaiseksi jääneen havainnoinnin paras-ta antia oli kurokukkakärpänen *Sphegina clunipes* (uhanalaisluokka NT).

Lauantaina iltapäivällä alkoivat sateet hieman latistaa siihen asti hilpeästi sujuneen kesäretken tunnelmaa. Lannansuosijoiden - tarkemmin sanottuna lantakuoriaisista kiinnostuneiden hyönteisharrastajien - tehtävää sade vain helpotti, kun lantapaakkuja ei tarvinnut nostaa enää sankoon uimaan! Muiden oli tyytyminen pitämään sadetta eri paikoissa. Paikallisen perhosharrastajan omenapuun

alla sadetta pidellessä riemu oli löydettävä pienistä asioista: vihannesmaan satoa nautiskelemasta löytyi piparjuurikirppa *Phyllotreta armoraciae*. Kuoriaisharrastajat ottivat lajistta vain kohtuullisesti näytteitä, jotta kirpan populaatio pihan ainoassa juurikkaassa ei vaarantuisi. Lopulta myös "lannansuosijat" kyllästyivät jatkuvaan sateeseen, joten suuntasimme yhteistuumin koululle tutkimaan jo löydettyjä otuksia ja nauttimaan lämpimästä lihakeitosta.

Sunnuntaina aamupäivällä lähdimme kiertelemään Someron ympäristön kuntiin, lähinnä niille paikoille, missä oli lisää jo mainitun tutkimushankkeen pyydyksiä. Vaikka sää oli jälleen hieman parempi, silloin tällöin ripotteleva sade haittasi tehokasta maastotyöskentelyä, joten lajihavainnot näiltä paikoilta jäivät vähäisiksi.

Kiikalan Hirvelässä kävimme tutkimassa käytössä olevaa metsälaidunta. Laitumen reunalla kulkevassa purossa liukuivat veden pinnalla sadetta pelkäämättömät luisturit (*Velia saulii*). Hirvelästä suuntasimme Perteliin, jossa kävimme vielä haavimassa erästä puronotkoa odotellessamme jälleen yhden ikkunapyydyksen tyhjentämistä. Laitumien ulkopuolelle jääneet kohdat olivat kukkaniittyä, jossa hetkittäisessä auringonpaisteessa lensi sateesta toipuneita siivekkäitä. Lajisto oli kuitenkin tavanomaista. Sateen jälleen alettua oli aika päättää retki ja suunnata takaisin kotimaisemiin.

Someron retkestä kiitokset Turun Kasvi- ja Eläintieteellisen Seuran hyönteiskerholle retken järjestelyistä, Lounais-Suomen ympäristökeskukselle majoituksen ja ruokailujen kustantamisesta sekä Häntälän koulun henkilökunnalle maittavista sapuskoista.